

Ontdek Drenthe vanaf de *Drentse Hoofdvaart*

eBook

Dit eBook kunt u gebruiken op een tablet. U kunt het downloaden van:

www.drenthe.nl/ebookdrentsehoofdvaart

In het eBook staan websites voor meer informatie. Wanneer u voldoende mobiel bereik heeft, kunt u direct verbinding maken.

Een prachtig kanaal

De Drentse Hoofdvaart is een prachtig kanaal met een fascinerende geschiedenis. Al het moois dat Drenthe te bieden heeft, is aan of vlakbij het kanaal te vinden. Denk aan natuur, hunebedden, bijzondere gebouwen en authentieke dorpen.

Eind 18^e eeuw liet de Landschap Drenthe, voorloper van de provincie, de Drentse Hoofdvaart aanleggen van Meppel tot Assen. Doel was het immense veengebied ten noorden van Dieverbrug te ontginnen voor de turfwinning.

Boeren konden nu hun producten makkelijker verhandelen, dorpen en steden werden beter bereikbaar, aan het water kwam veel bedrijvigheid en langs het kanaal ontstond het twintig kilometer lange bewoningslint van de Smildes.

Inmiddels zijn de vrachtschepen vervangen door plezierjachten. Een tocht langs het kanaal is - per boot, fiets of wandelend - een uitgelezen manier om de pracht van Drenthe te leren kennen.

Wij wensen u veel plezier bij uw ontdekkingsstocht langs de Drentse Hoofdvaart

Startplaatsen fietsroutes

Fietsen vanaf de Drentse Hoofdvaart

Dit eBook neemt u in zes fietsroutes mee langs de Drentse Hoofdvaart, van Meppel tot Assen. De zes startplaatsen treft u aan op de kaart hiernaast. Met een klik op de plaatsnaam komt u direct bij de gewenste route. Iedere route volgt het systeem van fietsknooppunten. U fietst van knooppunt naar knooppunt via de genummerde tracéborden. De nummers van de knooppunten staan bij iedere route in volgorde aangegeven. Kijk voor meer informatie op: www.drenthe.nl/fietsen

Meppel

Meppel- en Reestroute

De route begint aan de oostelijke rand van Meppel waarna u zo het Reestdal in rijdt. U passeert statige landhuizen als De Havixhorst en steekt bij De Wijk de Reest over naar Overijssel. Na een uitstapje langs Boswachterij Staphorst volgt u de zuidoever van de Reest tot in Meppel. U verlaat Meppel weer via de Drentse Hoofdvaart om over de Paradijssluis bij het startpunt uit te komen.

In Meppel kunt u een extra route nemen door het open landschap langs de oude dorpen Kolderveen en Nijeveen.

Route (35 km)

Startpunt De Baander, Oosterboerweg 35, Meppel.

Startpunt De Drie Kalkovens, Steenwijkerstraatweg 98, Meppel (vanaf 02).

Fietsknooppunten

Naar 01-80-89-81-88-87-86-85-71-78-76-

49-70-04-02 naar de Baander

Extra route Nijeveen (26 km)

vanaf 49-47-45-25-48-04

Meppel

Adres

Oosterboerweg 35
7943 KE Meppel

Telefoon

0522-243320

E-mail

info@pgmmeppel.nl

Website

pgmmeppel.nl

De Baander

Manege De Baander heeft een bijzondere missie. Het wil de paardensport bevorderen voor mensen met een beperking. De manege en stallen zijn op de doelgroep afgestemd en werken met vrijwilligers. Iedereen is welkom op deze plek. Want naast de manege is er ook een kinderboerderij en theehuis op het complex.

In de kinderboerderij zijn onder andere konijnen, geiten, ezels en schapen te vinden. Kinderen mogen meehelpen bij de verzorging van de dieren. Verder zijn er een insectenhotel en een speelbos met zand en water op het terrein.

Op het terrein is een ruime parkeerplaats met toiletvoorziening aanwezig. Dat maakt het een geschikte uitvalsbasis voor een tocht door het Reestdal. En als u na afloop in het theehuis bijkomt van de inspanning is het goed te bedenken dat een deel van de opbrengst ten goede komt aan de paardensport voor gehandicapten.

Kijkt u wel voor de openingstijden op de website.

Fietsknooppunt

02-01

Meppel

De Havixhorst

Schiphorsterweg 34
7966 AC De Schiphorst

Telefoon

0522-441487

E-mail

info@dehavixhorst.nl

Website

www.dehavixhorst.nl

De Lokkerij

Schiphorsterweg 28
7966 AC De Schiphorst

Telefoon

0522-442291

E-mail

delokkerij@planet.nl

Website

www.delokkerij.nl

De Havixhorst & De Lokkerij

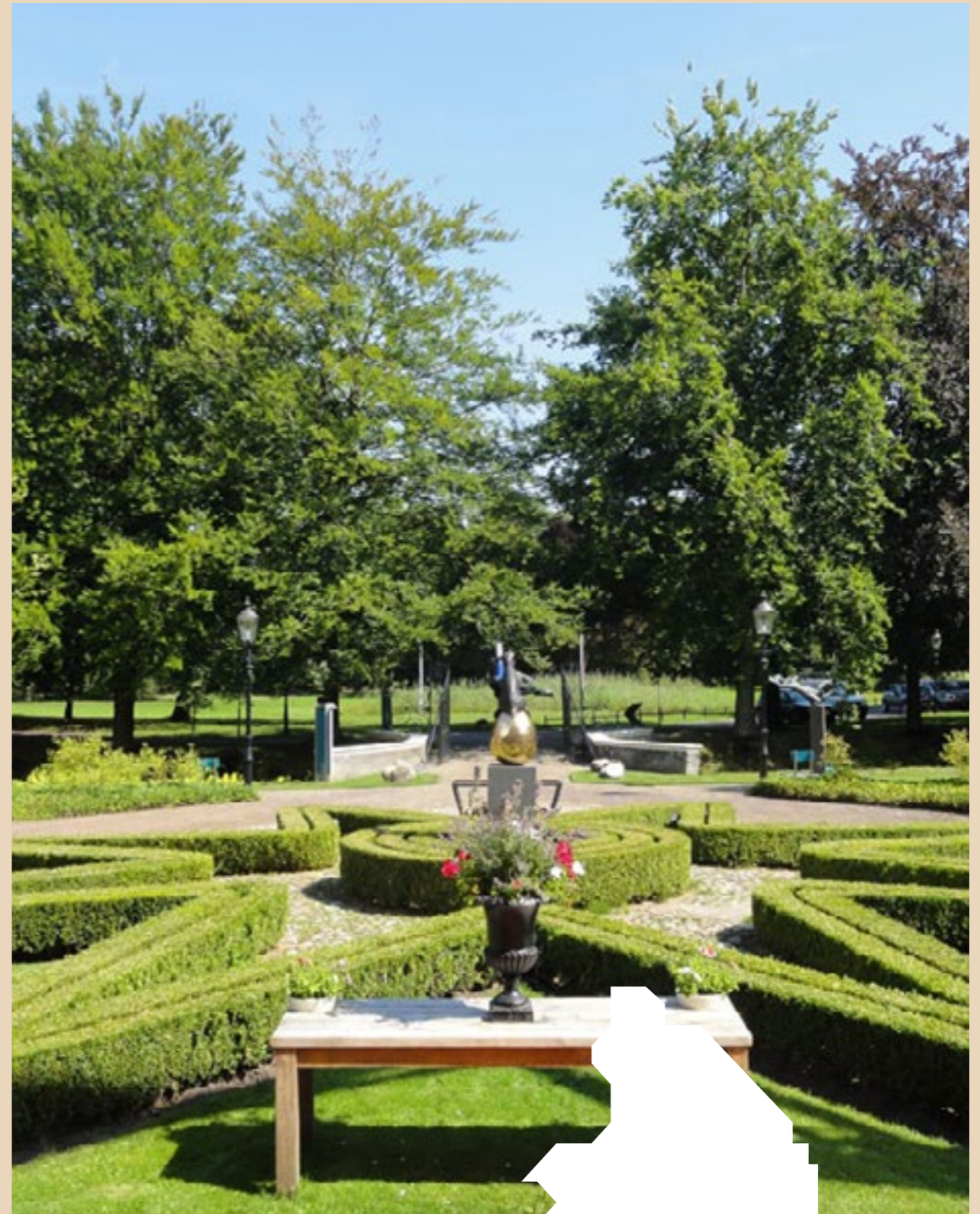
De Havixhorst is een van de best bewaarde adellijke huizen in Drenthe. In zijn huidige vorm dateert het uit 1753 maar de naam wordt al in de 14^e eeuw genoemd. Om het hele complex heen loopt een gracht. Het landgoed ligt idyllisch tussen het groen van het Reestdal. Het is een van de bekendste hotel-restaurants in Drenthe.

Een deel van de tuin van het landhuis is ingericht als beeldenpark. Het geeft een overzicht van Nederlandse beeldhouwkunst uit de 20^e eeuw, met beelden van Hilde Krop, Charlotte van Pallandt en andere bekende kunstenaars. De combinatie van het statige landhuis met de moderne beelden versterkt de beleving van deze plek. De beeldentuin is overdag geopend en vrij toegankelijk.

Achter de Havixhorst ligt Ooievaarsbuitenstation De Lokkerij. Nog maar enkele tientallen jaren geleden was de ooievaar zo goed als verdwenen uit ons landschap. Dankzij initiatieven als De Lokkerij waar ooievaars ongestoord kunnen broeden is de vogel weer volop aanwezig. In het voorjaar ziet u overal broedende paren en ooievaars die in de weilanden naar voedsel zoeken. Een bezoek aan De Lokkerij leert u alles over deze prachtige weidevogel.

Fietsknooppunt

01-80

Meppel

Website
hetreestdal.nl

Reestdal

Weinig beekdalen zijn zo gaaf bewaard gebleven als dat van de Reest. Het geeft een authentiek beeld van een boerenlandschap van honderd jaar geleden. Met zijn vele bochten, prachtige natuur en oude boerderijen lijkt het zo van een oude prent weggelopen. Het riviertje vormt de grens tussen Drenthe en Overijssel en kronkelt vanaf Dedemsvaart over een lengte van 35 km naar Meppel toe. Langs de oevers hebben zich vanaf de Middeleeuwen boeren gevestigd. Het groene dal diende als hooi- en weiland, op de hogere delen lag de boerderij met een eigen akker. Soms vormden enkele boerderijen samen een buurtschap. Dit patroon is nog steeds goed herkenbaar.

De boeren vlakbij Meppel verdienden goed aan de levering van zuivelproducten aan de stad. Hun welstand lieten ze zien in fraaie woonhuizen en erven. Een rode beuk op het erf verhoogde hun status nog meer. Het vroegere verschil in rijkdom blijft zichtbaar. De boerderijen verder weg van de stad hebben een eenvoudiger en meer ingetogen uiterlijk.

Het Drentse Landschap en Landschap Overijssel zorgen ervoor dat het Reestdal natuurlijk blijft. De beek wordt enkel gevoed met regenwater en de graslanden worden laat gemaaid zodat er bijzondere kruiden kunnen groeien.

Fietsknooppunt

①-⑧⑤

Meppel

Website

www.staatsbosbeheer.nl

Boswachterij Staphorst

De Boswachterij Staphorst is het uitstapje naar Overijssels grondgebied meer dan waard. Het ligt middenin agrarisch gebied zodat er een grote variatie aan wild te vinden is, op zoek naar een veilige leefomgeving. Een van de dieren is de das die verspreid over het terrein zijn burchten heeft gegraven.

Het bos is niet altijd zo natuurlijk geweest. Werkloze arbeiders hebben het in de crisisperiode van de jaren dertig aangelegd als werkverschaffing. Het voornaamste doel was houtproductie; vaak kaarsrechte naaldbomen die bijvoorbeeld als stut in de mijnen gebruikt konden worden. De vele vennetjes herinneren nog aan de periode voor de bosaanplant toen het een open heidegebied was waar op kleine schaal turf veen werd gewonnen. Heideveld 'De Vier Bergen' laat deze oude situatie nog goed zien.

Middenin de Boswachterij ligt recreatievijver de Zwarte Dennen, een ondiep meertje met een zandstrand en horeca die in het hoogseizoen is geopend. Vlakbij de vijver heeft Staatsbosbeheer een belevingspad aangelegd. Langs de route kunnen kinderen steeds iets beleven als een kabelbaantje of een carillon van bamboe.

Fietsknooppunt

88

Meppel

Website

www.meppel.nl
meppelstadmetstijl.nl

Meppel

Meppel is eeuwenlang de belangrijkste handelsplaats van Drenthe geweest. Het dankte deze positie aan zijn ligging bij een knooppunt van waterwegen. Verschillende riviertjes kwamen hier samen om vervolgens naar het Meppelerdiep naar het IJsselmeer (vroeger de Zuiderzee) te stromen. Op dit strategische punt ontstond al vroeg een nederzetting met een inmiddels verdwenen kasteel. Een deel van de grachten is bewaard gebleven zodat Meppel de indruk geeft van oud Hollands stadje. In de oude binnenstad verwijzen de vele pakuizen naar de grote rol die Meppel speelde in handel en vervoer.

De turfwinning gaf Meppel een enorme economische impuls. Alle turf afkomstig van de Hoogeveense Vaart en de Drentse Hoofdvaart passeerde de sluis bij Meppel, op weg naar bijvoorbeeld Amsterdam. Later werd Meppel een stapelplaats voor landbouwproducten uit de omgeving. Uit deze periode, begin 20^e eeuw, dateert het monumentale complex van de Landbouwersbank (nu Agrifirm) met zijn toren die van verre herkenbaar is.

Meppel is bovenal een aantrekkelijke stad voor een dagje uit, met zijn vele winkels en horeca. Het ligt bovendien centraal tussen het Reestdal, het watergebied rondom Giethoorn en de Nationale Parken bij Diever en Dwingeloo.

Fietsknooppunt

④9

Meppel

Molen Sterrenberg
Burgemeester Weimalaan
Nijeveen

E-mail
info@molen-sterrenberg.nl

Website
www.molen-sterrenberg.nl

Kolderveen en Nijeveen

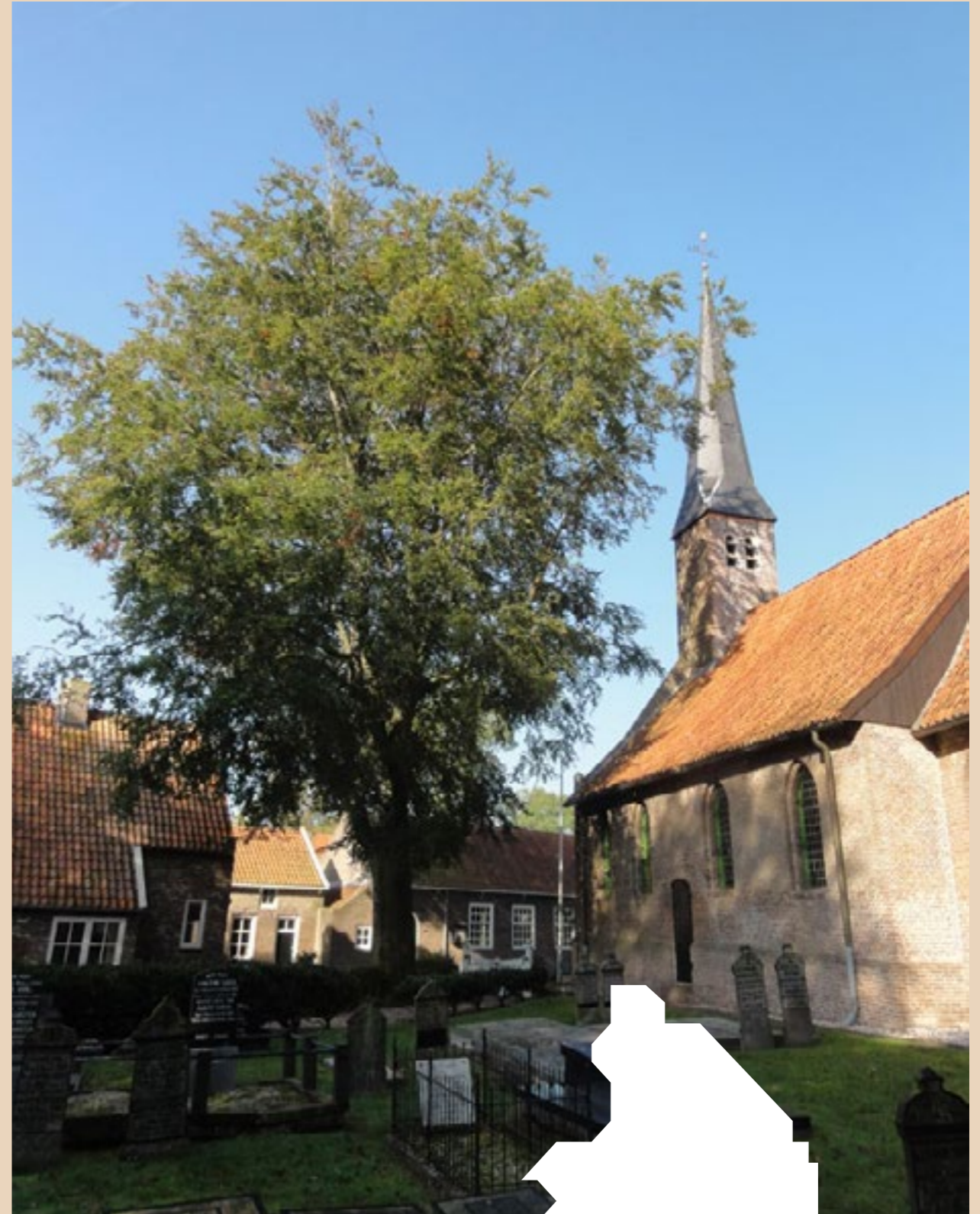
Kolderveen en Nijeveen zijn in de 14^e eeuw ontstaan als veenontginningen. De nieuwe bewoners vestigden zich op een hoge zandrug in het landschap en gingen van daaruit het veen te lijf. Ze groeven lange sloten loodrecht op de weg om het gebied te ontwateren. Deze structuur is nog steeds goed zichtbaar in beide dorpen, evenals de oude boerderijen die aan het oorspronkelijke bewoningslint liggen. Toen de kavels te lang dreigden te worden, is aan de noordzijde een nieuwe lintbebouwing ontstaan, Kolderveense en Nijeveense Bovenboer (boer betekent buur).

Beide dorpen werden al snel een zelfstandige parochie en daar hebben we twee prachtige middeleeuwse kerken aan te danken. Die van Kolderveen staat middenin het landschap en is bereikbaar via een lange oprijlaan. Bij die van Nijeveen is goed zichtbaar dat kerken ook een sociale functie hadden. Naast de kerk staat een langwerpige gebouw waarin ooit de school en drie armenhuisjes waren ondergebracht.

Vermeldenswaardig is korenmolen 'De Sterrenberg' in Nijeveen. De molen dateert al uit eind 18^e eeuw maar heeft altijd in het Duitse Weener gestaan. Pas in de jaren zeventig van de vorige eeuw is het gebouw overgebracht naar zijn huidige plek. Inmiddels is de molen niet meer weg te denken uit het dorpsgezicht.

Fietsknooppunt

⑥5-④8

Meppel

De Drie Kalkovens
Steenwijkerstraatweg 98,
7942 HR Meppel

Telefoon
0522-240200

E-mail
info@dedriekalkovens.nl

Website
www.dedriekalkovens.nl

Paradijssluis en kalkovens

Vanaf de oostkant van het kanaal heeft u een prachtig uitzicht op de kalkovens en Paradijssluis. Honderd jaar geleden zagen schippers hetzelfde beeld. Aan de kalkovens is enkel een restaurant toegevoegd. Ook de Paradijssluis heeft zijn historisch uiterlijk behouden.

Kalk was de belangrijkste grondstof voor metselspecie. Het werd gemaakt van schelpen die verhit moesten worden. Voor dit procedé was veel turf als brandstof nodig die in Drenthe in overvloed te vinden was. Daarom kwamen langs de Drentse Hoofdvaart, eerst bij Meppel, later bij Dieverbrug, twee kalkovens te staan. Vanwege de stankoverlast stonden ze ver buiten de bebouwde kom.

De schelpen werden vermengd met turf en bovenin de oven geschept, verhit en daarna geblust met water. Ze vielen vervolgens uiteen in kalkpoeder dat in zakken werd verkocht. De productie stopte in de jaren vijftig van de vorige eeuw.

De ovens van Meppel raakten langzaam in verval totdat een horecaondernemer er een restaurant naast plaatste. Eén oven is in oude staat hersteld, beide andere zijn onderdeel van het restaurant geworden. Het geheel is een mooi voorbeeld van herbestemming van een industrieel monument.

Fietsknooppunt

④⑧-④④ bij Drentse Hoofdvaart naar rechts

Havelte

Holtingerveld route

De Holtingerveld route voert u door een eeuwenoud landschap met hunebedden, boerderijen, landhuizen en eeuwenoude dorpen, afgewisseld door uitgestrekte natuurgebieden. Start is aan de rand van Havelte waarna u snel in de weidse natuur van het Holtinger- en Uffelerveld komt. Voorbij het dorp Wittelte steekt u de Drentse Hoofdvaart over en fietst over het landgoed Rheebruggen naar Uffelte. Vandaar is het nog een kleine afstand terug naar Havelte.

Route (35 km)

Startpunt: Restaurant Rand van Havelte, Wandelbosweg 10, Havelte; parkeergelegenheid. Ca. 500 meter van knooppuntroute af.

Fietsknooppunten

⑦-⑪-⑩-⑲-④①-⑦⑧-⑤②-⑤①-②②-⑨⑨-⑥⑤-

⑤⑦-⑦⑥ naar eindpunt

Havelte

Website

www.havelte.nl

Havelte

Havelte is het enige dorp in ons land dat vier beschermde dorpsgezichten telt en alleen daarom al een bezoek meer dan waard. Het heeft zich ontwikkeld als een soort koekoeksjong. Meer oostelijk lag ooit Hesselte, een dorp dat u op geen enkele kaart vindt. Het is namelijk verdwenen. De inwoners van Hesselte en Uffelte spraken af gezamenlijk een kerk te bouwen, precies tussen beide dorpen in. In de buurt van de kerk ontstond een nederzetting, het huidige Havelte, die beide andere dorpen heeft overvleugeld.

Hesselte bestaat niet meer, de kerk die de inwoners hebben gesticht staat nog altijd fier overeind. Het gebouw uit 1310 ligt prachtig in het landschap, een kilometer buiten de dorpskern van Havelte. De toren is er precies honderd jaar na de stichting aan toegevoegd. Aan de andere kant van het dorp ligt verscholen in het bos het voorname landhuis Overcinge dat zijn huidige uiterlijk kreeg in de 19^e eeuw.

Havelte herbergt vele voorzieningen zoals winkels en horeca. Het ligt aan de Drentse Hoofdvaart zodat bezoekers vanaf de boot direct het dorp in kunnen lopen. Aan de andere zijden is het omringd door natuurgebieden met eindeloze mogelijkheden voor wandelaars en fietsers.

Fietsknooppunten

06-07

Havelte

Website

www.holtingerveld.nl
www.deholtinger-schaapskudde.nl

Toegangspoort Holtingerveld

Drenthe kent sinds kort een nieuwe attractie: de Toegangspoort Oerlandschap Holtingerveld. Op een klein oppervlak is zoveel te beleven dat u er gerust een dagdeel voor kunt uittrekken.

Het heuvelachtige landschap is in de laatste IJstijd ontstaan door schuivende gletsjers. Zij vormden stuwwallen en brachten stenen uit Scandinavië mee. Op het terrein van de Toegangspoort is dit natuurverschijnsel op een eigentijdse wijze nagebootst, compleet met sporen van prehistorische bewoners.

Aan de rand van het terrein zijn de resten van een Duits vliegveld uit de Tweede Wereldoorlog te zien. De aanleg begon in 1942 en werd voltooid in 1944. Dankzij goed spionagewerk van het verzet konden de geallieerden het vliegveld tijdig bombarderen zodat het nooit is gebruikt.

Het gebied is een ware schatkamer voor archeologie. Bewegwijzerde wandelroutes voeren u langs de belangrijkste sporen zoals grafheuvels en hunebedden. Onderweg komt u de nieuwe schaapskooi tegen. In het seizoen loopt de herder met zijn kudde en hond over de velden. En als u genoeg heeft van de buitenlucht kunt u terecht bij Papiliorama, een van de grootste overdekte vlindertuinen van Europa.

Fietsknooppunten

⑪-⑩

Havelte

Website

www.drenthe.nl/hunebedden

Hunebedden

Onze voorouders dachten dat ze met reuzen te maken hadden. Ze konden zich niet voorstellen dat een normaal mens met zulke zware stenen ging sjouwen en noemden de stenen bouwsels die ze aantroffen 'hunebedden'. Huyn is een middeleeuws woord voor reus.

Inmiddels weten wij dat het om grafkamers gaat van de eerste landbouwers die zich in deze streken vestigden. Bij gebrek aan beter worden zij Trechterbekervolk genoemd, naar het karakteristieke trechtervormige aardewerk dat we bij opgravingen terugvinden. Ruim 5000 jaar geleden bouwde dit volk enorme stenen familiegraven om hun doden in bij te zetten. Zij gebruikten zwerfkeien die 200.000 tot 150.000 jaar geleden door gletsjers waren meegevoerd uit Scandinavië. De beide hunebedden van Havelte zijn prachtig gelegen aan de voet van de Havelterberg. Ze lijken er al een eeuwigheid te staan. Tijdens de Tweede Wereldoorlog is één hunebed echter uit elkaar gehaald en onder de grond gestopt. Zo was het beter beschermd tegen de bombardementen op het Duitse vliegveld Havelte.

De aarden heuvels over deze grafkamers zijn al lang verdwenen. Wat rest is het imposante stenen skelet dat wij gelukkig nog steeds hunebed noemen. Er spreekt een mengeling van ontzag en mysterie uit voor deze oudste monumenten van ons land.

Fietsknooppunten

bij ⑩ rechtsaf

Havelte

Wittelte

Volgens de overlevering heeft ooit een legendarische edelman Witto over dit deel van Drenthe geheerst. Hij zou de stichter zijn geweest van het dorp Wittelte en een kasteel net buiten het dorp hebben bewoond. Legendes zijn meestal te mooi om waar te zijn maar hebben vaak wel een kern die klopt.

Vlak buiten Wittelte ligt namelijk een verhoging die wel degelijk een kasteelheuvel is geweest. Op de heuvel moet een houten verdedigingstoren hebben gestaan waar een gracht omheen liep. Erbuiten lag een voorhof met bedrijfsgebouwen. Op oude foto's is te zien dat de heuvel vroeger veel hoger was; ook de gracht was nog zichtbaar. Dergelijke kasteelheuvels komen tussen de 12^e en 14^e eeuw veel voor in ons land. Ook in Drenthe kennen we verschillende voorbeelden.

Het dorp bestaat uit een kern van oude boerderijen. Bij de entree staat een tolhuisje, herkenbaar aan het tariefbord tegen de gevel. De naam Wittelte wordt al in de 11^e eeuw genoemd en is daarmee ouder dan het kasteel. Het geloof in Witto is echter hardnekkig. Als u goed kijkt, ziet u hem nog steeds op zijn kasteelberg staan.

Fietsknooppunten

①② – ③⑨

Havelte

Website

www.drentslandschap.nl

Rheebruggen

U merkt het direct wanneer u landgoed Rheebruggen nadert. Open landschap en rechte wegen maken plaats voor beschutte plekjes onder de bomen, een kronkelende beek en stille zandpaden.

Het landgoed is in de Middeleeuwen gesticht op een hoger gelegen zand- en keileemrug in een verder drassig beeklandschap. We weten zeker dat er vanaf de 16^e eeuw een voornaam huis heeft gestaan. Over de periode daarvoor zijn geen gegevens meer te vinden. Vanuit dit huis werd een landgoed beheerd dat voornamelijk leefde van de verkoop van hout.

Begin 19^e eeuw ging Rheebruggen door erfenis over naar de buurman van landgoed Oldengaerde. Omdat hij al een landhuis bezat, had hij geen behoefte aan een extra groot en duur gebouw. Uiteindelijk liet hij huis Rheebruggen slopen en bouwde vier nieuwe boerderijen om het terrein te exploiteren.

Sindsdien is het landgoed redelijk intact gebleven. Dat is voor een groot deel te danken aan Het Drentse Landschap dat Rheebruggen in de jaren zeventig kocht om te voorkomen dat het beekje de Scheidgrube aangetast zou worden. Het kronkelt nog als vanouds door het afwisselende landschap.

Fietsknooppunten

⑥5-⑤0

Havelte

Website

www.uffelte.com

Uffelte

Uffelte was in de Middeleeuwen een belangrijk steunpunt voor de bisschop van Utrecht. Hij had in Drenthe verschillende hoeven met landerijen die vanuit Uffelte werden bestierd. Later liet de Utrechtse Sint-Pieterskerk er een grote graanopslagplaats aanleggen.

We kennen dit Utrechtse verleden uit de archieven; in het dorp zelf is er niets meer van terug te vinden. Wel is zichtbaar dat Uffelte een belangrijke agrarische nederzetting is geweest. Rondom het dorp ligt een van de grootste middeleeuwse akkercomplexen van Drenthe, de Noord- en Westeresch.

Uffelte is een esdorp. De es is het bouwland waar vooral rogge werd verbouwd. Zandgrond is weinig vruchtbaar zodat de es jaarlijks mest nodig had van schapen en koeien. 's Avonds en vooral 's winters stonden de beesten op stal. Hun mest werd daar vermengd met plaggen van de heidevelden rondom het dorp en in het voorjaar over de akkers uitgestrooid. Die verkregen daarmee in de loop der jaren hun karakteristieke bolvormige uiterlijk. De hooilanden lagen in de lager gelegen gebieden langs het water. Dit stelsel heeft eeuwenlang stand gehouden, tot de komst van de kunstmest in de tweede helft 19^e eeuw.

Uffelte is omringd door natuurgebieden en is een goede uitvalsbasis voor wandelingen en fietstochten.

Fietsknooppunten

50

Havelte

Website

www.drentslandschap.nl

Uffelter Binnenveld

Verscholen tussen Uffelte en Havelte ligt het Uffelter Binnenveld. Het heet Binnenveld omdat het kleine heideveld omringd is door landbouwgrond. Juist op dit terrein besloot de Duitse bezetter in de Tweede Wereldoorlog luchtafweergeschut te plaatsen dat het Duitse vliegveld Havelte moest beschermen. Deel van de opstelling was een stelsel van loopgraven en schuttersputjes.

Na de oorlog zijn de belangrijkste bovengrondse gedeelten opgeblazen en de grondwerken gevuld of langzaam ingestort. Zeventig jaar heeft de natuur zijn gang kunnen gaan en dat levert een wonderlijk beeld op. Overal ziet u oneffenheden en vreemde waterplassen. Op sommige plekken zijn betonnen ruïnes te zien en de ondergrondse ruimtes - die deels intact waren gebleven - staan onder water. Het terrein is een paradijs voor kikkers en watersalamanders. Ze voelen zich bijzonder thuis in de vele vennen en gebruiken de ondergelopen bunkers als broedplaats. Op hun beurt trekken zij ringslangen aan die zich graag tegoed doen aan een maaltje kikker.

U zult zien dat sommige vennetjes hoger liggen dan de omgeving. Zij blijven gevuld vanwege de ondoordringbare keileemlaag in de bodem. Deze hoogteverschillen maken van het Uffelter Binnenveld een gevarieerd en verrassend gebied.

Fietsknooppunten

bij ① linksaf

Diever

Aekingerzand route

De route voert bijna in zijn geheel door de prachtige natuur van het Nationaal Park Drents-Friese Wold. Start is bij het Toeristisch Informatie Punt Diever aan de rand van het dorp. Vervolgens gaat de route afwisselend door bos en heide waarbij u onderweg bij de bezoekerscentra Huenderhoeve (Doldersummerveld) en Buitencentrum Appelscha kunt afstappen.

U steekt de landbouwenclave Oude Willem over en bereikt Geeuwenbrug aan de Drentse Hoofdvaart, daar waar het Nationaal Park het kanaal bijna raakt. Langs het kanaal komt u via Dieverbrug (zie route Dwingelderveld) weer terug in Diever.

Route (30 km)

Startpunt: Toeristisch Informatiepunt Diever, Bosweg 2a, 9781 LE Diever, 0521-59 17 48, ruime parkeergelegenheid, toiletvoorziening, horeca op loopafstand.

Fietsknooppunten

⑥9-⑥7-⑥8-⑥2-②3-⑧2-⑧8-⑥1-⑤3-⑦0-⑦6

Diever

Website
www.diever.nl

Diever

De geschiedenis van Diever begint buiten het dorp. In het bos ligt een hunebed van 5000 jaar oud dat diende als familiegraf voor de eerste landbouwers in deze streek. Ook elders in de omgeving zijn sporen van prehistorische bewoning gevonden.

Diever toont zich op zijn mooist vanaf de Brink die opmerkelijk gaaf bewaard is gebleven. De Sint Pancratius is een van de oudste kerken van Drenthe. De toren dateert uit de 12^e eeuw waarna in de 14^e eeuw de rest van de kerk is vervangen door het huidige gebouw.

Diever was als hoofdplaats van het gebied de plek waar de schulte verbleef. Hij was de hoogste bestuurder en tegelijk rechter. Als belangrijkste persoon van het dorp woonde hij natuurlijk in een voornaam huis. Dit Schulthuis, uit 1604, bestaat nog steeds en is nu het Oermuseum West-Drenthe, met een bijzondere collectie over de oeroude geschiedenis van de streek. De schulte heeft allang plaatsgemaakt voor een burgemeester, het gemeentehuis is aan de Brink gebleven. In 1957 werd een monumentaal nieuw onderkomen gebouwd dat de eeuwenoude traditie van belangrijke gebouwen aan de Brink voortzet. Het heeft inmiddels een andere bestemming gekregen. Rondom de Brink liggen kleine straatjes met een ruim aanbod aan winkels en horeca.

Fietsknooppunt

richting ⑥9

Diever

Shakespearetheater

Hezenes 3
7981 LD Diever

Telefoon

0521-594999

E-mail

ticketlijn@
shakespearetheaterdiever.nl

Website

www.
shakespearetheaterdiever.nl

Shakespeare

Diever heeft landelijke bekendheid verkregen met de opvoering van toneelstukken van Shakespeare. Vlak buiten het dorp ligt een openluchttheater waar ieder jaar, in de zomer, een ander stuk van de Engelse toneelschrijver wordt gespeeld.

De reeks begon in 1946 als initiatief van de plaatselijke huisarts die 'Een Midzomernachtdroom' op de planken zette. Het succes was dermate groot – niet in de laatste plaats door de idyllische omgeving middenin het bos – dat een traditie was geboren.

Onder leiding van een paar specialisten zorgen honderdvijftig vrijwilligers er jaar in jaar uit voor dat de opvoeringen plaats kunnen vinden. Ieder van de ongeveer vijftien voorstellingen is stijf uitverkocht, ruim duizend bezoekers per avond. In alle, ook professionele, media wordt Shakespeare in Diever aangeprezen als amateurtheater van het hoogste niveau.

Bezoekers nemen hun eigen versnaperingen mee. In de pauzes gaan bakjes, glazen en flessen van hand tot hand. Het maakt een avondje Shakespeare in Diever in alle opzichten tot een bijzondere belevenis.

Fietsknooppunt

⑥9-⑥7 vlak na startpunt eerste weg rechts

Diever

Website

www.np-drentsfriesewold.nl

Drents-Friese Wold

Het Nationaal Park Drents-Friese Wold is na de Veluwe het grootste aaneengesloten natuurgebied in ons land. Het strekt uit zich over twee provincies, Drenthe en Friesland. Bijzonder is de enorme afwisseling, van droge stuifzanden tot natte stukken veen en heide. Bovendien is het een archeologisch rijk gebied met vele prehistorische grafheuvels.

Het Drents-Friese Wold is het leefgebied van bijzondere zoogdieren als de das. Hij woont in een burcht, een stelsel van ondergrondse tunnels. Het is een roofdier maar wel wat gemakzuchtig omdat hij alleen langzame prooien vangt. Een das is 's nachts actief zodat de kans klein is dat u er een tegenkomt.

Ook huizen er vele soorten vogels. De zwarte specht is het beeldmerk voor het Drents-Friese Wold. De vogel komt alleen voor in grote bossen met voldoende geschikte nestbomen. Het dier hakt een nest uit in levend hout en zoekt na een tijdje weer een nieuw onderkomen.

U kunt het uitgestrekte gebied verkennen over een netwerk van paden: te voet, op de fiets, te paard en zelfs met een huifkar. Verspreid over het park staan drie uitkijktorens met uitzicht over de bijzondere natuur. In Appelscha en Diever is een bezoekerscentrum waar u terecht kunt voor informatie.

Fietsknooppunt

⑥9-⑥1

Diever

Informatiecentrum Huenderhoeve

Huenderweg 1
Doldersum
2 km van de route

Website

www.drentslandschap.nl

Doldersummerveld

Eigenlijk had het Doldersummerveld een keurig landbouwgebied moeten zijn. Bijna negentig jaar geleden was een weg aangelegd over de heide waarlangs een rij boerderijen moest komen, van elkaar gescheiden door afwateringsloten. De eerste ontginningsboerderij, de Sophiahoeve, werd in 1927 feestelijk ingewijd.

Daar is het bij gebleven. De crisis, en later de oorlog, maakten verdere ontginning minder interessant. Daarna veranderde ons beeld over heideterreinen volkomen. Van onrendabele woeste grond werd het steeds meer gezien als waardevolle natuur. Het Drentse Landschap kocht in 1967 het Doldersummerveld aan met als doel de heide in stand te houden.

Belangrijkste opgave was de verdroging en vergrassing tegen te gaan. De oude afwateringsloten werden gedempt zodat het gebied meer water vasthield. Schapen en runderen grazen nu op het veld zodat het pijpenstrootje en bosopslag geen kans krijgen.

In plaats van andere ontginningsboerderijen heeft de Sophiahoeve gezelschap gekregen van een schaapskooi en informatiecentrum de Huenderhoeve, die bij elkaar liggen. Deze opstelling geeft precies het veranderende denken weer over natuurterreinen gedurende de afgelopen honderd jaar.

Fietsknooppunt

⑥2-②3

Diever

Website

www.np-drentsfriesewold.nl

Aekingerzand

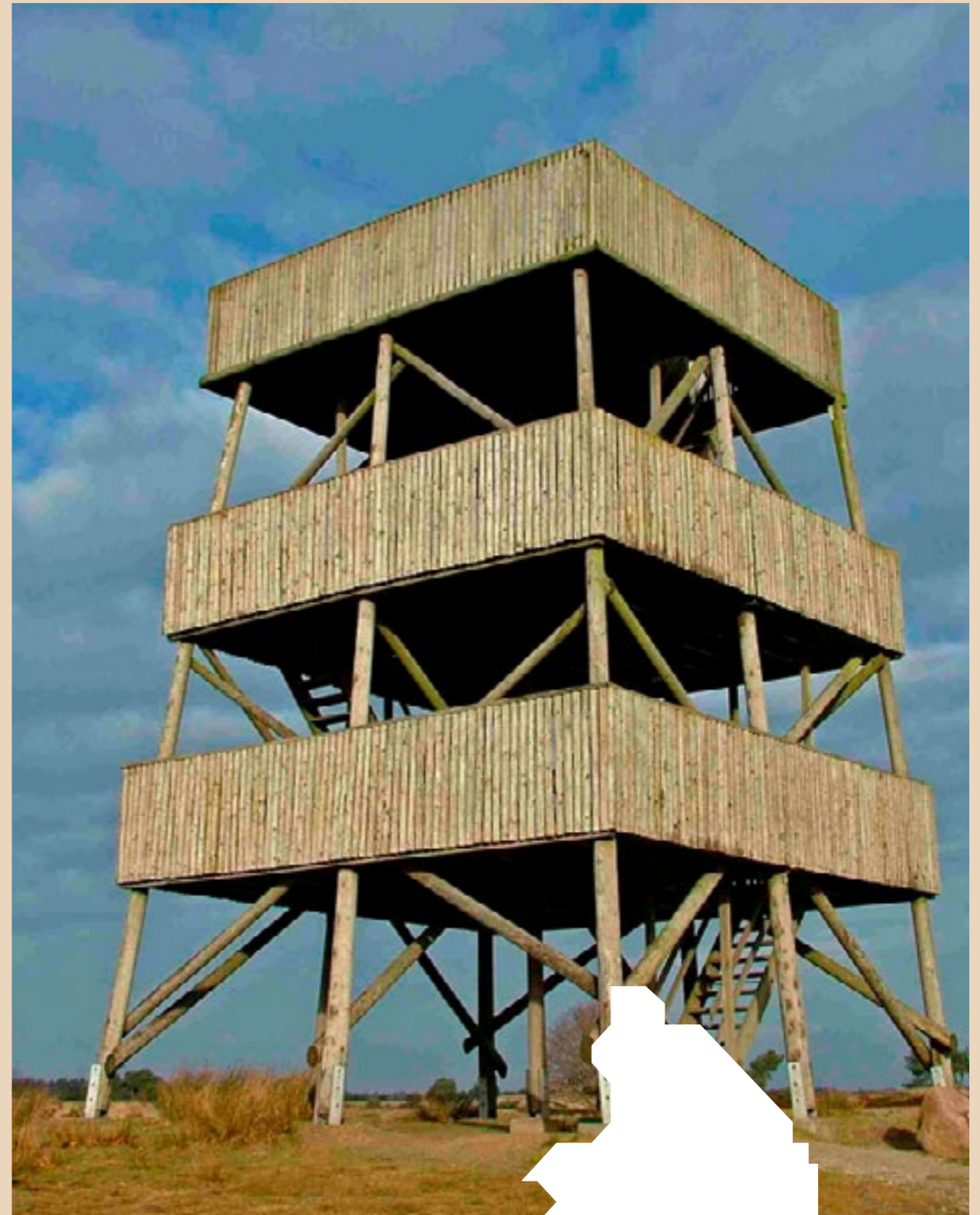
Het Aekingerzand is een nog actieve zandverstuiving in het Drents-Friese Wold. Het stuifzand is ontstaan door menselijk ingrijpen. De boeren van de omliggende dorpen lieten grote kuddes schapen op de heide grazen. Voor bemesting van de schrale akkers staken zij bovendien plaggen uit de woeste gronden. De plaggen werden in de stal gelegd en vermengd met de mest van het vee in het voorjaar over de akkers uitgestrooid. Het zand onder de afgeplagde heide kwam vrij te liggen en begon te stuiven. De zich verplaatsende zandheuvelds konden complete dorpen bedreigen.

Dit systeem heeft tot eind 19^e eeuw stand gehouden, toen kunstmest het afplaggen overbodig maakte. Het grootste deel van het zand is rond 1900 beplant met Douglas-dennen en maakt nu langzaam plaats voor bomen die hier van nature groeien.

Het Aekingerzand is een van de weinige plekken in ons land waar de tapuit nog volop voorkomt. Het is een zangvogel die in Afrika overwintert en naar Europa trekt om te broeden. Hij maakt zijn nest op de grond, vaak in holtes van oude boomstobben. De tapuit houdt van een open terrein zonder bomen of struiken waar ze zich met insecten kunnen voeden.

Fietsknooppunt

82-88

Diever

Website

www.staatsbosbeheer.nl

Oude Willem

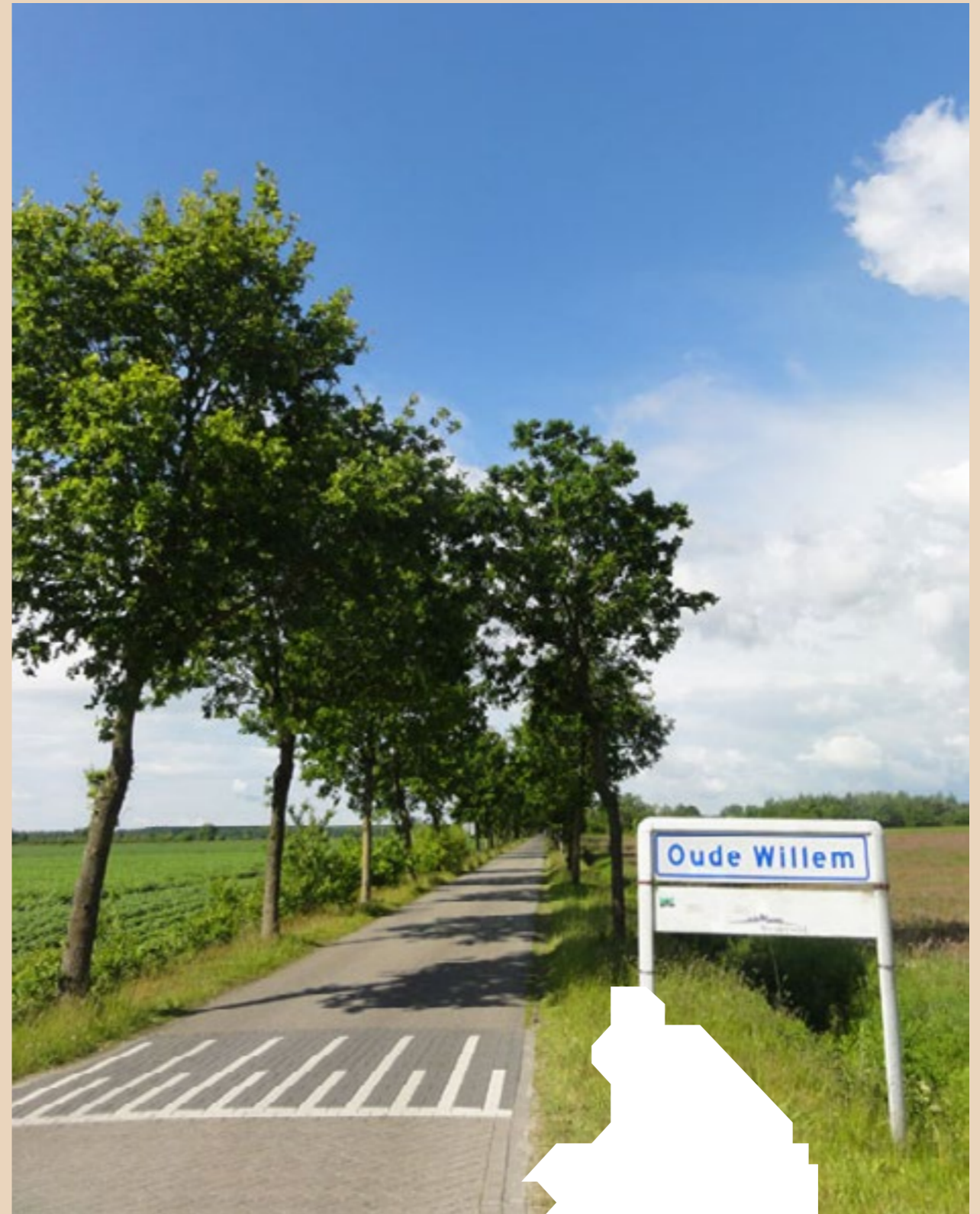
Middenin het Drents-Friese Wold, tussen de boswachterijen Appelscha en Smilde, ligt een lange strook landbouwgrond. Deze enclave heet Oude Willem, naar een herder uit Diever die er zijn schaapskudde liet grazen toen het nog heideveld was.

Oude Willem – het gebied, niet de herder – werd begin 20^e eeuw ontgonnen. Langs een vier kilometer lange weg kwamen boerderijen te staan die de strook land in gelijke kavels opdeelden. Turfschepen die hun lading in Amsterdam hadden gelost, brachten huisvuil mee terug als retourvracht. Dit werd aan de Drentse Hoofdvaart gelost, met een smalspoorlijntje naar Oude Willem vervoerd en als mest over de velden uitgestrooid.

Inmiddels heeft de laatste boer zijn land verkocht zodat eigenaar Staatsbosbeheer het gebied als natuurterrein kan inrichten. Een van de eerste maatregelen is het vasthouden van water zodat Oude Willem als waterberging kan dienen. De Tilgrup, het afvoerkanaal dat door het hele gebied loopt, wordt afgesloten. Het water moet zich in natuurlijke laagtes verzamelen als brongebied voor het beekje de Vledder Aa. Zo ontstaat een laag moerassig gebied waar waterplanten en –dieren zich kunnen vestigen. Twee stuwen regelen de waterstand in geval van extreme wateroverlast.

Fietsknooppunt

⑥1

Diever

Geeuwenbrug

Op de plek waar de weg van Steenwijk naar Groningen het veenstroompje de Lake kruiste lag vroeger een doorwaadbare plaats. Toen begin 17^e eeuw een kanaal het veen in werd gegraven voor de turfwinning - de voorganger van de Drentse Hoofdvaart - werd dit beekje gekanaliseerd en moest er een brug komen.

Bij een brug ontstaat vaak bebouwing en zo is Geeuwenbrug geboren. De naam kreeg het overigens pas later, bij de aanleg van de echte Drentse Hoofdvaart eind 18^e eeuw. Toen werd het kanaal bij de brug verbreed om schippers de mogelijkheid te geven te keren. Zo'n zwaikom heet in schipperstaal een geeuw en ligt nog altijd op dezelfde plek, vlak ten noorden van de brug.

Bij de brug staat een tolhuisje, herkenbaar aan de vooruitstekende voorgevel zodat de tolwachter een vrij zicht had op weg en water. Schippers werden horendol van alle tolheffing. Iedere brug over de vaart had een eigen tolhuis waar de tolgaarder ook zelf woonde. De meesten zijn bewaard gebleven en op dezelfde manier te herkennen met een erker aan de voorzijde. Pas in de loop van de 20^e eeuw is deze vorm van tolheffing verdwenen en vervangen door wegenbelasting.

Fietsknooppunt

⑤③-⑦①

Dieverbrug

Dwingelose heide route

De Dwingelose heide route neemt u mee door een afwisselend landschap. U begint in Dieverbrug aan de Drentse Hoofdvaart en bereikt het Nationaal Park Dwingelderveld via het levendige Dwingeloo en landgoed Oldengaerde. De tocht laat u de mooiste plekken van dit Nationaal Park zien zoals vennetjes, bossen, grafheuvels en de monumentale radiotelescoop. Door een open landschap dat u langs het dorp Eemster voert, komt u terug in Dieverbrug.

Route (42 km)

Startpunt Parkeerplaats Dieversluis, gratis parkeren, horeca en toiletvoorziening.
Startpunt Dwingeloo, lang parkeren, loopafstand van horeca en toiletten.

Fietsknooppunten

76-93-78-84-86-56-57-83-32-43-44-46-
96-95-94-70-76-69 naar Dieversluis

Dieverbrug

Halverwege de Drentse Hoofdvaart ligt het dorpje Dieverbrug. Het bezit een prachtig historisch sluiscomplex met opzichterswoning en bijgebouwen dat er nog net zo bij ligt als honderd jaar geleden.

Dieverbrug is ontstaan op de plek waar de weg van Diever naar Dwingeloo het water oversteekt. Bij dit knooppunt van land- en waterwegen kwam een klein dorp. Het was de aanlegplaats voor de bootdiensten tussen Meppel en Assen. Reizigers konden hier overstappen op de boot naar Groningen of Zwolle en er was een hotel – nu Chinees restaurant - om te overnachten.

Tussen sluis en brug ligt een lange loswal waar schepen aanmerden om turf, kolen en landbouwproducten te laden en te lossen. Het was iedere dag een drukte van belang. Tot in de jaren '60 konden er wel honderd vrachtschepen per dag passeren. De sluis moest zo'n 25 maal per dag open en dicht om de schepen door te laten.

De beroepsvaart is vervangen door vervoer over de weg. Dieverbrug is nu een aantrekkelijke plek voor fietsers, wandelaars en vaarrecreanten. Het dorp ligt gunstig tussen de dorpen Diever en Dwingeloo, met de Nationale Parken Het Drents-Friese Wold en Dwingelderveld in de nabijheid.

Fietsknooppunt

⑥9–⑦6

Dieverbrug

Bezoekerscentrum Dieversluis

Op het terrein van de Dieversluis is een bezoekerscentrum ingericht in een oude loods. Panelen en een audio-visuele presentatie vertellen het verhaal van de Drentse Hoofdvaart, met speciale aandacht voor het waterbeheer.

De Drentse Hoofdvaart overbrugt een hoogteverschil van bijna twaalf meter. In het kanaal liggen zes sluizen die eind 19^e eeuw zijn aangelegd. Door het schutten trad zoveel waterverlies op dat de scheepvaart er last van kreeg. Vanaf 1925 kreeg iedere sluis een eigen gemaal om het water weer omhoog te pompen. Het pompgebouw kwam naast de sluis te staan, boven een eigen stroomkanaal. De pomp kon zo onafhankelijk van de sluis bediend worden. De capaciteit van de pompen moest in de jaren vijftig verhoogd worden. De wateraanvoer voor de landbouw werd steeds belangrijker. Naast de oude huisjes werd een nieuwe serie pompgebouwen geplaatst. Zij zijn herkenbaar aan de dikke pijpen die het water uit het stroomkanaal omhoog pompen.

In 1992 werden de oudste pompen uit 1925 vervangen door moderne, automatische pompen om aan de opnieuw gestegen watervraag te voldoen. In droge zomers schieten de Worthington-pompen uit de jaren vijftig te hulp. Ze zijn volledig intact gebleven en een prachtig voorbeeld van industrieel erfgoed.

Fietsknooppunt

⑥9-⑦6

Dieverbrug

Website

www.dwingeloo-centraal.nl

www.dwingelseigen.nl

Dwingeloo

Dwingeloo is een fraai dorp op loopafstand van Dieverbrug. Het heeft een van de mooiste brinken van Drenthe, omringd door oude huizen en boerderijen. Het dorp is van verre te herkennen aan de ui-vormige spits van de kerktoren. De kern van Dwingeloo is beschermd dorpsgezicht.

Het dorp is in de Middeleeuwen ontstaan aan de rand van een bos ('loo' betekent bos). Het kon zich ontwikkelen omdat de bisschop van Utrecht er grond bezat en een kerk liet neerzetten. Dit trok adellijke families aan die rondom het dorp hun voorname huizen bouwden. Twee daarvan – Oldengaerde en Westrup – zijn bewaard gebleven.

De huidige kerk dateert uit de 15^e eeuw. De ui-vormige spits is in 1631 aangebracht nadat zijn voorganger was ingestort. Het interieur bevat twee voor Drenthe zeldzame adellijke portretten uit de 17^e eeuw. Ze stellen de bewoners van de verdwenen havezate Batinghe voor.

Bijna even zeldzaam is de vijver op de brink. Het is een zogeheten dobbe waar het vee uit dronk en bluswater uit werd gehaald. Vroeger had bijna iedere brink een dobbe. Nadat de schapen uit het centrum waren verbannen en ieder dorp aansluiting op de waterleiding kreeg, zijn ze praktisch overal gedempt.

Fietsknooppunt

⑨③

Dieverbrug

Website

www.drentslandschap.nl

Oldengaerde

Het landhuis Oldengaerde heeft een bijna on-Drentse uitstraling. Het is een deftig gebouw uit de 18^e en 19^e eeuw, voorzien van een klassieke voorgevel met pilasters. Het hele terrein is omringd door een gracht en ligt in de prachtige buurtschap Westeinde.

Begin 19^e eeuw werd Aalt Willem van Holthe de nieuwe eigenaar. Hij was een ondernemende heer die een fortuin verdiende met de handel in eikenschors. Dat werd gebruikt voor het looien van leer. Hij verdiende daarmee – naar eigen zeggen – in een week meer als heel Oldengaerde waard was. Naast zijn zakelijk imperium vond hij nog tijd om veertig jaar lang burgemeester van Dwingeloo te zijn.

Hij liet een watergang graven vanuit zijn landgoed naar de Drentse Hoofdvaart, het Van Holthesvaartje. Hierlangs werd het hout afgevoerd dat in de uitgestrekte bossen van Oldengaerde werd gekapt.

De tuin rond het landhuis is goed bewaard gebleven. Het is een mengeling van de strakke tuinaanleg uit de 18^e eeuw en de romantische Engelse stijl van een eeuw later. Aan de achterzijde is een stenen Herculesbeeld zichtbaar. Huis en landgoed zijn sinds kort bezit van Stichting Het Drentse Landschap.

Fietsknooppunt

⑦⑧–⑧④

Dieverbrug

Bezoekerscentrum Dwingelderveld

Benderse 22
Ruinen
bij ⑤⑦ rechts

Telefoon

0522-47 29 51

Website

www.natuurmonumenten.nl
www.nationaalpark-dwingelderveld.nl

Dwingelderveld

Het Nationaal Park Dwingelderveld laat zien hoe Drenthe er honderd jaar geleden uitzag. Een groot deel van het landschap was toen open met veel heide, stuifzand en vennetjes. Het is nu het grootste aaneengesloten natte heidegebied van West-Europa. De combinatie met bos en de vele vennetjes is uniek.

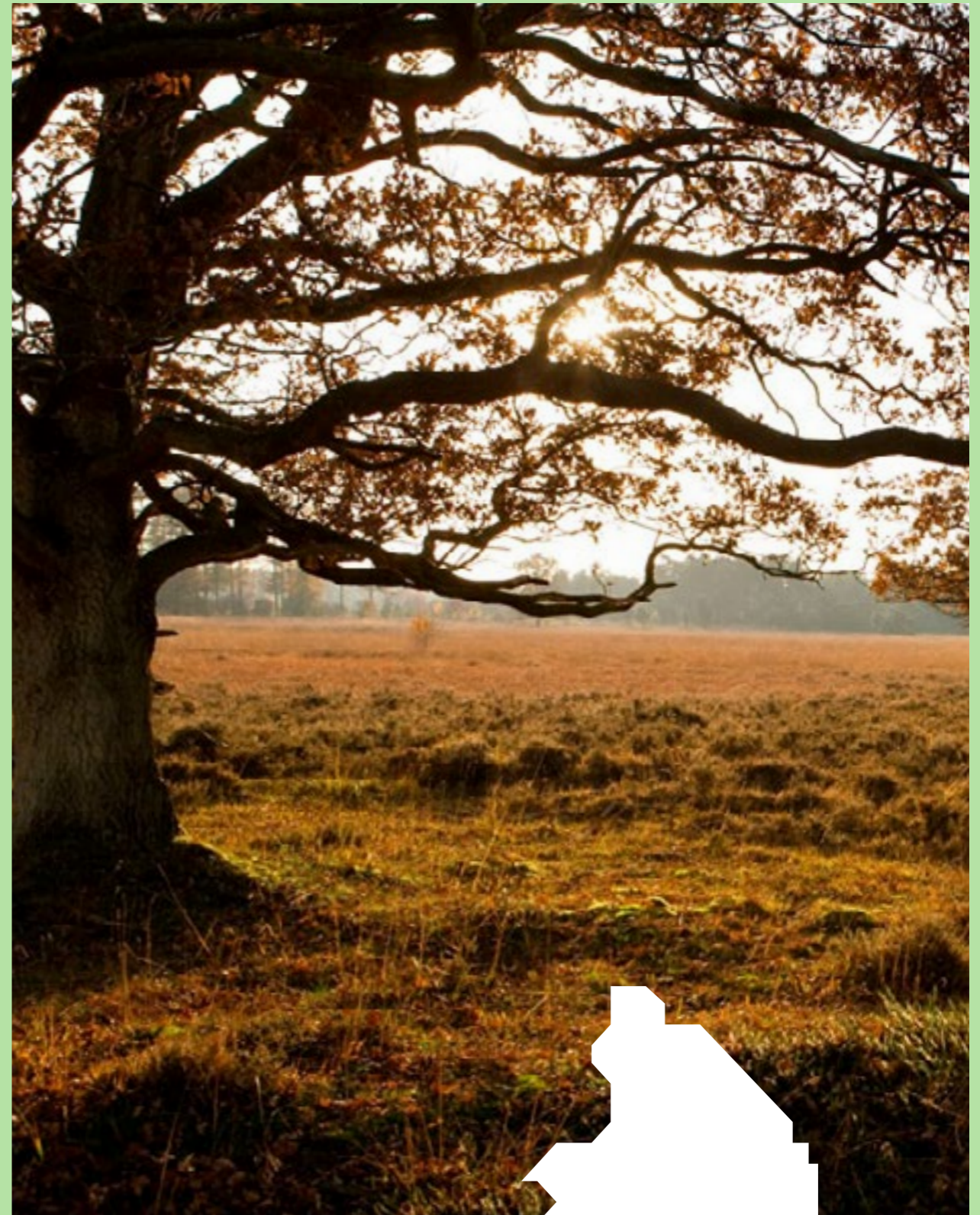
Verspreid over de heide en in het bos liggen oude grafheuvels en akkertjes. Er komen veel bijzondere soorten planten en dieren voor zoals de jeneverbes en de adder. Met een beetje geluk kunt u zelfs een kraanvogel zien. U kunt er eindeloos wandelen en fietsen over het uitgebreide netwerk van paden. Het telt o.a. twee bezoekerscentra en twee schaapskuddes.

De jeneverbes is een langzaam groeiende struik die honderden jaren oud kan worden. Door zijn geheimzinnige uitstraling zijn er veel verhalen aan verbonden over spoken en witte wieven. De bessen worden gebruikt bij de bereiding van jenever. Ook kunt u ze in zuurkool en stoofschotels aantreffen.

In het Dwingelderveld liggen meer dan zestig vennen. Het zijn laagtes die gevuld worden met regenwater. Ze zijn van nature voedselarm zodat er hoogveen in kan ontstaan. Eind van het voorjaar is de omgeving van sommige vennen helemaal wit van het bloeiende veenpluis.

Fietsknooppunt

⑤⑥-⑤⑦-⑧③-③②-④③

Dieverbrug

Website

www.camras.nl

Radiotelescoop

Drenthe is de provincie van de sterrenkunde. Na de Tweede Wereldoorlog was hier genoeg ruimte en stilte om drie opeenvolgende generaties radiotelescopen te bouwen.

De radiotelescoop van Dwingeloo heeft van 1956 tot 1998 dienst gedaan. Bij de bouw was het de grootste telescoop ter wereld die de hemel kon afspeuren naar nieuwe sterrenstelsels. Het bestaat uit een schotelantenne met een diameter van 25 meter. De telescoop heeft tot 1998 dienst gedaan en dreigde daarna door gebrek aan onderhoud in te storten. Gelukkig is het bouwwerk onlangs prachtig gerestaureerd en kan zelfs weer radiosignalen ontvangen. Er wordt regelmatig een rondleiding gegeven. De volgende generatie telescopen werd in 1970 in het voormalige Kamp Westerbork geplaatst. De installatie bestaat niet meer uit één maar uit veertien spiegels die in een rechte lijn staan en zo een telescoop van bijna drie kilometer lengte vormen.

Vanaf 2009 is de radiotelescoop LOFAR gebouwd die bestaat uit vele velden met duizenden kleine radioantennes. Het centrum ligt op een terrein ten oosten van Borger dat in verbinding staat met antennes in Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië. LOFAR is de eerste radiotelescoop die dit principe op een zo grote schaal toepast en is dus wereldwijd een uniek project.

Fietsknooppunt

83

Dieverbrug

Eemster

Een tocht door Drenthe laat goed zien dat het lang een agrarische provincie was. Eemster is zo'n dorp waar de oude boerderijen nog getuigen van dit landbouwverleden.

Landbouw bedrijven was een gezamenlijke activiteit. De boerderijen stonden bij elkaar in dorpen, de akkers lagen er omheen. Een herder verzamelde alle schapen en liep er 's ochtends mee het dorp uit naar de heide. Veel van de grond was gemeenschappelijk bezit en werd pas eind 19^e eeuw verdeeld.

Het agrarisch bedrijf veranderde in de loop der eeuwen en daar werden de gebouwen op aangepast. Dat maakt dat de meeste boerderijen in Drenthe uit de 19e en begin 20^e eeuw dateren. Oudere boerderijen zijn zeldzaam.

De grote staldeuren – de baander – waren meestal naar de weg gekeerd zodat een boerenwagen er makkelijk in en uit kon rijden. Het vee stond aan weerszijden in de stal met goten om de mest op te vangen. Boven was een grote kap voor de opslag van de geogste gewassen. Bij de oudste boerderijen bevonden stal en woning zich onder één dak. Later werd het voorhuis waar de familie woonde tegen het bedrijfsgedeelte aan gebouwd. Als een familie goed had geboerd, was dat aan de grootte van het voorhuis te zien.

Fietsknooppunt

⑨④–⑦⑩

Hoogersmilde

Drentse Hooglandenroute

De route start aan de rand van het Drents-Friese Wold en daalt af naar Hoogersmilde, naar het voormalige veengebied dat in de 17^e eeuw als eerste aan snee kwam. Langs de Drentse Hoofdvaart en het Oranjekanaal komt u bij het weidse Hijkerveld. De route gaat verder naar het hoger gelegen centrale deel van Drenthe, de Drentse Hooglanden. Vanaf Hooghalen is een uitstapje naar Kamp Westerbork mogelijk. De doorzetters kunnen via een omweg over het dorp Westerbork naar Beilen fietsen om weer bij de hoofdroute uit te komen. Vanaf Beilen volgt een gevarieerde route over landweggetjes langs kleine natuurterreinen tot aan Hoogersmilde.

Route (45 km)

Startpunt: Parkeerplaats Staatsbosbeheer, Bosweg, Hoogersmilde.

Fietsknooppunten

⑥5-⑦2-⑦1-①8-①2-③4-①3-①5-①5-①1-③9-③8-③6-
①7-⑦3-⑦2-①5

Extra route Westerbork, lengte 18 km.

Vanaf ①5-①1-①9-①0-①9-④9-④8-①1

Hoogersmilde

Belevingspad

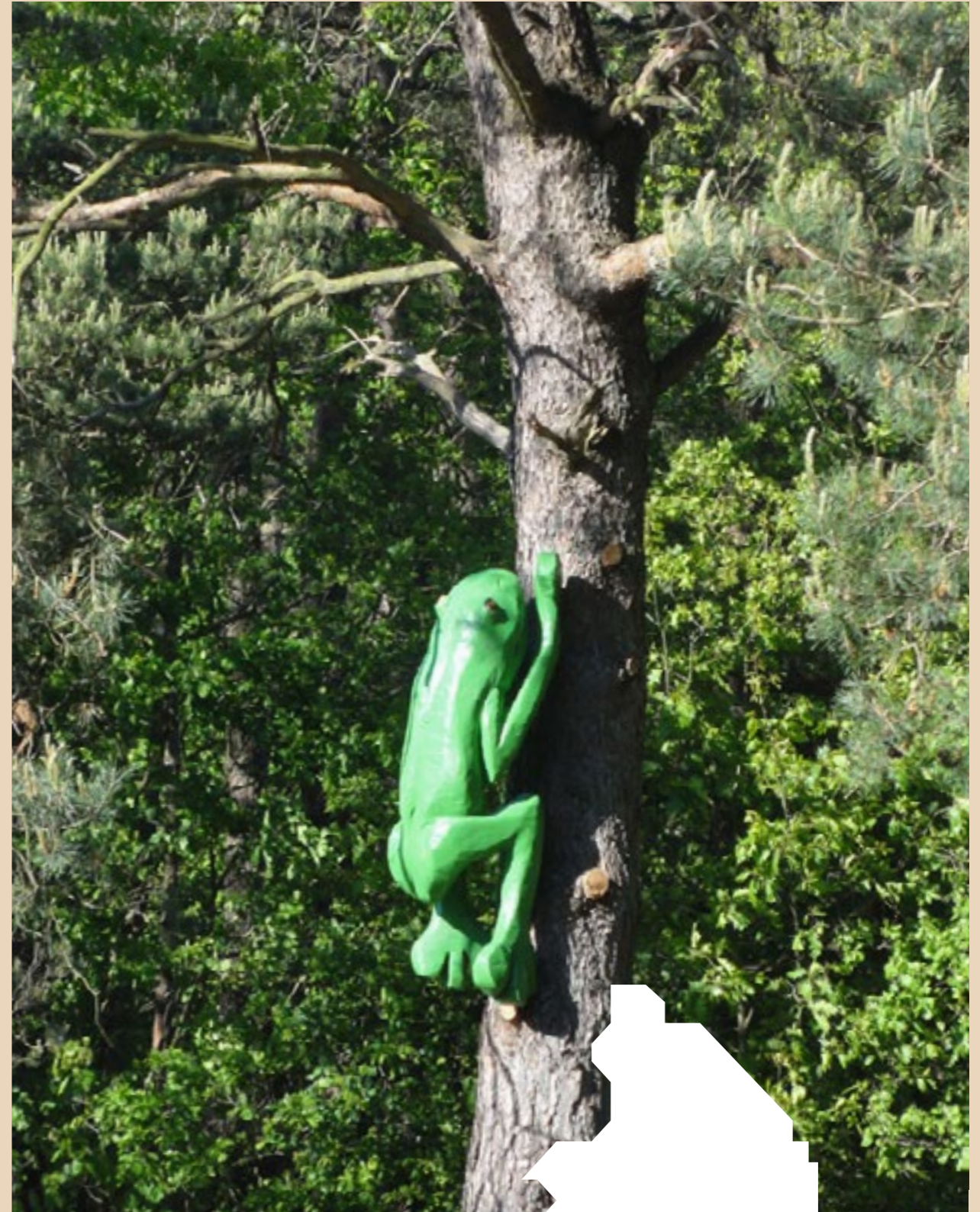
Voordat u op de fiets stapt, kunt u zich warmlopen op het Belevingspad. Het start direct achter de parkeerplaats waar u twee houten zuilen ziet staan. Het Belevingspad is gemaakt op initiatief van Dorpsbelangen Hoogersmilde en neemt u op een speelse manier mee in het verhaal van de streek.

Als u de rode paaltjes volgt, staat u op verschillende plekken in het bos een verrassing te wachten. Soms kunt u iets doen, een andere keer kijken naar een bijzonder voorwerp of een uitleg lezen. De wandeling is geschikt voor kinderen maar ook als volwassene zult u zich geen moment vervelen. Bij terugkomst heeft u een mooie basis gelegd voor het afleggen van de fietsroute.

De wandeling voert door een prachtig deel van het Drents-Friese Wold, een van de grootste aaneengesloten bosgebieden van ons land. Het lijkt een bijna ongerept gebied, ver van de bewoonde wereld. Onderweg wordt duidelijk dat schijn bedriegt want zelfs in deze uithoek hebben niet lang geleden mensen gewoond. Er liep zelfs een waterleiding het gebied in. Bij de aanleg van het pad stuitte de gravers op een telefoonlijn voor de wachters van de inmiddels verdwenen brandtoren, waarvan de fundamenten langs de route liggen.

Fietsknooppunt

65

Hoogersmilde

TV-toren

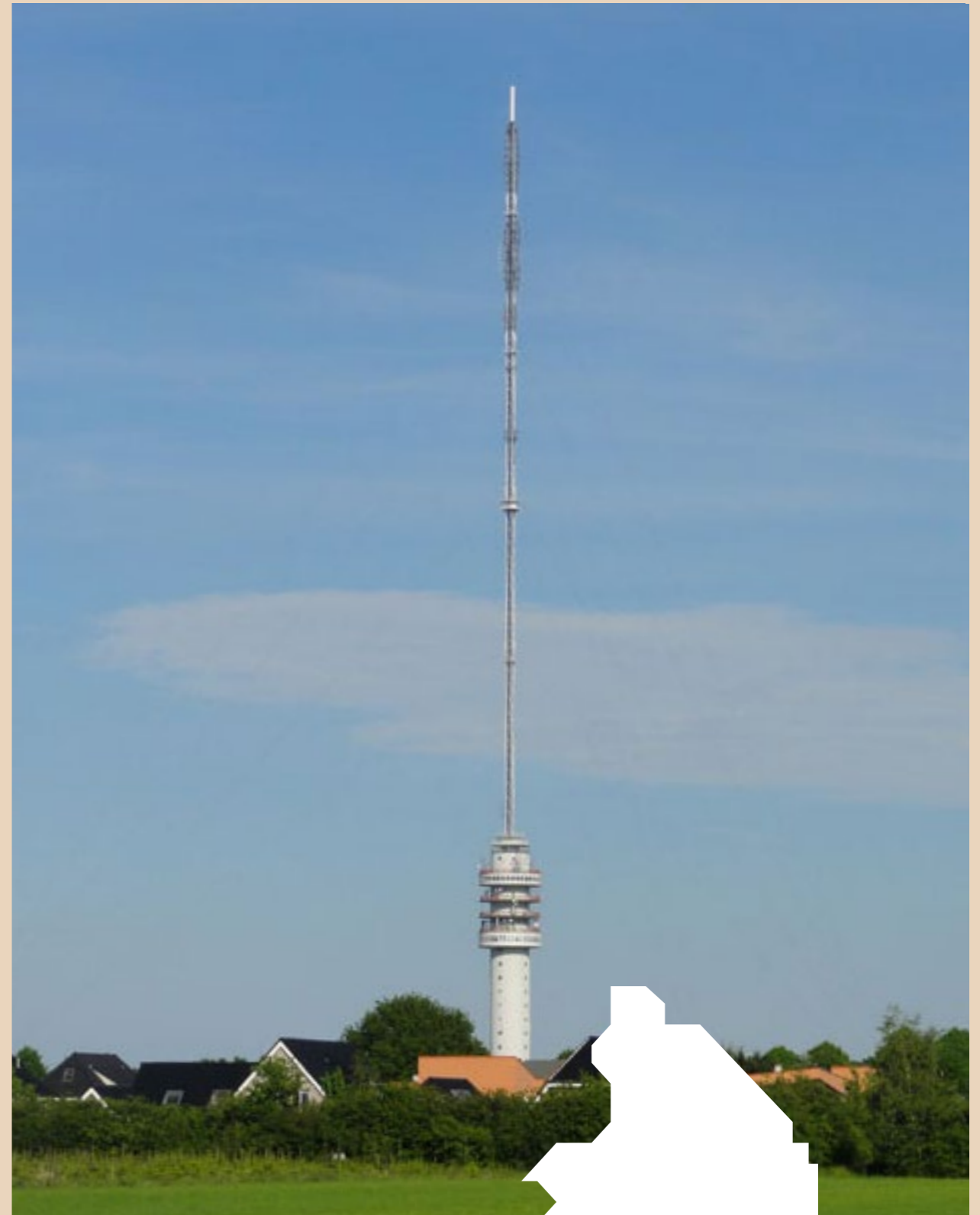
In de jaren vijftig van de vorige eeuw zagen we de opkomst van een compleet nieuw medium: televisie. Het kabinet besloot dat er een landsdekkend netwerk van vijf torens moest komen zodat het hele land televisie kon kijken. Ze kwamen in Roermond, Goes, Lopik, Markelo en Smilde te staan. In 1960 waren alle torens gereed en kon het tv-tijdperk beginnen.

De televisietoren van Hoogersmilde is met zijn bijna 300 meter het hoogste punt van Noord-Nederland. Alleen niet in 2012 toen er brand ontstond en het bovenste deel van de toren naar beneden kwam. Maandenlang hadden delen van het Noorden een slechte radio- en tv-ontvangst. Dit was overigens niet de eerste keer dat de toren schade opliep. In 1968 was er al eens een Amerikaans gevechtsvliegtuig tegen de kabels van de mast aangevlogen. Er kwam een knik in de mast maar gelukkig hielden de andere kabels hem overeind.

De toren telt 23 verdiepingen. De constructie is van gewapend beton met een stalen mast er bovenop. Aan de top van de mast werden de radio- en tv-zendantennes vastgemaakt. In het digitale tijdperk zijn deze overbodig geworden en verwijderd. Naast radio en tv wordt de toren nu vooral gebruikt voor mobiele telecommunicatiediensten.

Fietsknooppunt

⑦②-⑦①

Hoogersmilde

Oranjekanaal

Het Oranjekanaal is een van de mooiste waterwegen van Drenthe. Het loopt dwars door de provincie - van Hoogersmilde tot Oranjedorp achter Emmen - over een afstand van 45 kilometer. Het kanaal heeft veel betekend voor de ontwikkeling van centraal Drenthe. De bewoners kregen zo aansluiting op de doorgaande vaarwegen. Commercieel was het kanaal echter een mislukking.

Een groep investeerders liet in 1853 een kanaal graven om een groot veengebied in Zuidoost-Drenthe te ontwateren en de turf af te voeren. Helaas bleek het veen lager te liggen dan was berekend. Zij moesten extra waterwerken aanleggen voor een goede afwatering. Bovendien kozen de meeste turfschepen een andere route zodat het kanaal veel minder opbracht dan verwacht.

Na honderd jaar droeg de Kanaalmaatschappij het inmiddels verwaarloosde Oranjekanaal over aan het Rijk. Het kanaal was toen nog volop in gebruik als vaarweg voor met name landbouwproducten. Later ging bijna alle vervoer over land zodat de vaarweg in 1976 werd afgesloten voor de scheepvaart. Het Oranjekanaal is nog altijd belangrijk voor de waterhuishouding. In natte tijden voert het kanaal water af via de Drentse Hoofdvaart naar het IJsselmeer. Wordt het te droog, dan wordt juist water opgepompt naar dit deel van Drenthe.

Fietsknooppunt

⑦①-⑦⑧

Hoogersmilde

Schaapskooi Hijkerfeld

Hijkerweg 12
Hooghalen

Website

www.drentslandschap.nl

Hijkerfeld

Ooit was Drenthe woest en ledig. Zover het oog reikte, lagen uitgestrekte heidevelden met af en toe een dorp en akkers eromheen. Wee de reiziger die voor het donker niet in de bewoonde wereld geraakte. Hem wachtte een onrustige nacht, bevolkt door witte wieven en ander spookachtig gespuis.

De meeste heide heeft allang plaatsgemaakt voor gecultiveerd land. Het Hijkerfeld is een van de weinige plekken die zijn weidsheid en geheimzinnige sfeer heeft behouden, zelfs bij daglicht.

In het aangrenzende bos liggen prehistorische grafheuvels die bewijzen dat het gebied al meer dan 4000 jaar geleden bewoond was. De vennen zijn later ontstaan, deels door het graven van kleine veenputten maar ook als vloeivelden van de nabijgelegen aardappelmeelfabriek.

Boeren gebruikten de heide vroeger om hun schapen te weiden. 's Ochtends bracht de herder de kudde naar het veld om bij het vallen van de avond weer in het dorp terug te keren. De mest die de boer zo verzamelde, strooide hij later over de akkers uit. Er graast nog steeds een schaapskudde op het Hijkerfeld. Stichting Het Drentse landschap beheert hier een schaapskooi met Schoonebeker schapen, een oud ras met lange oren en een gevlekte vacht.

Fietsknooppunt

①⑧-②④

Hoogersmilde

Herinneringscentrum Kamp Westerbork

Oosthalen 8
9414 TG Hooghalen

Telefoon

0593 - 592600

E-mail

info@kampwesterbork.nl

Website

www.kampwesterbork.nl

Kamp Westerbork

Aan de andere kant van Hooghalen, over het spoor, komt u bij het terrein van het voormalige Kamp Westerbork. Aan de weg ligt het Herinneringscentrum dat de geschiedenis van het kamp vertelt. Van hieruit zijn in de Tweede Wereldoorlog meer dan 100.000 Joden, Sinti en Roma gedeporteerd naar kampen in Duitsland. Slechts enkele duizenden mensen hebben de oorlog overleefd.

Vanaf het museum loopt een weg naar het eigenlijke kampterrein. Bij de ingang is de woning van de kampcommandant met een glazen koepel overdekt om het gebouw voor verder verval te behoeden. Op het terrein is het tracé van de spoorlijn zichtbaar gemaakt. Hierover vertrok bijna wekelijks een trein met een nieuwe lading gevangenen. Indrukwekkend is het plein waar voor iedere gedeporteerde een steentje is geplaatst. Het maakt de immense tragedie die zich hier heeft afgespeeld voor iedereen voelbaar.

Later is het kamp gebruikt voor de huisvesting van Molukkers die uit Indonesië moesten vertrekken vanwege hun loyaliteit aan de Nederlandse zaak. Vanaf de jaren zeventig kreeg het terrein een nieuwe functie als sterrenwacht. In een rij achter elkaar staan veertien antennes opgesteld die samen een radiotelescoop van bijna drie kilometer vormen.

Fietsknooppunt

vanaf ③ 2 km richting ⑤⑧

Hoogersmilde

Westerbork

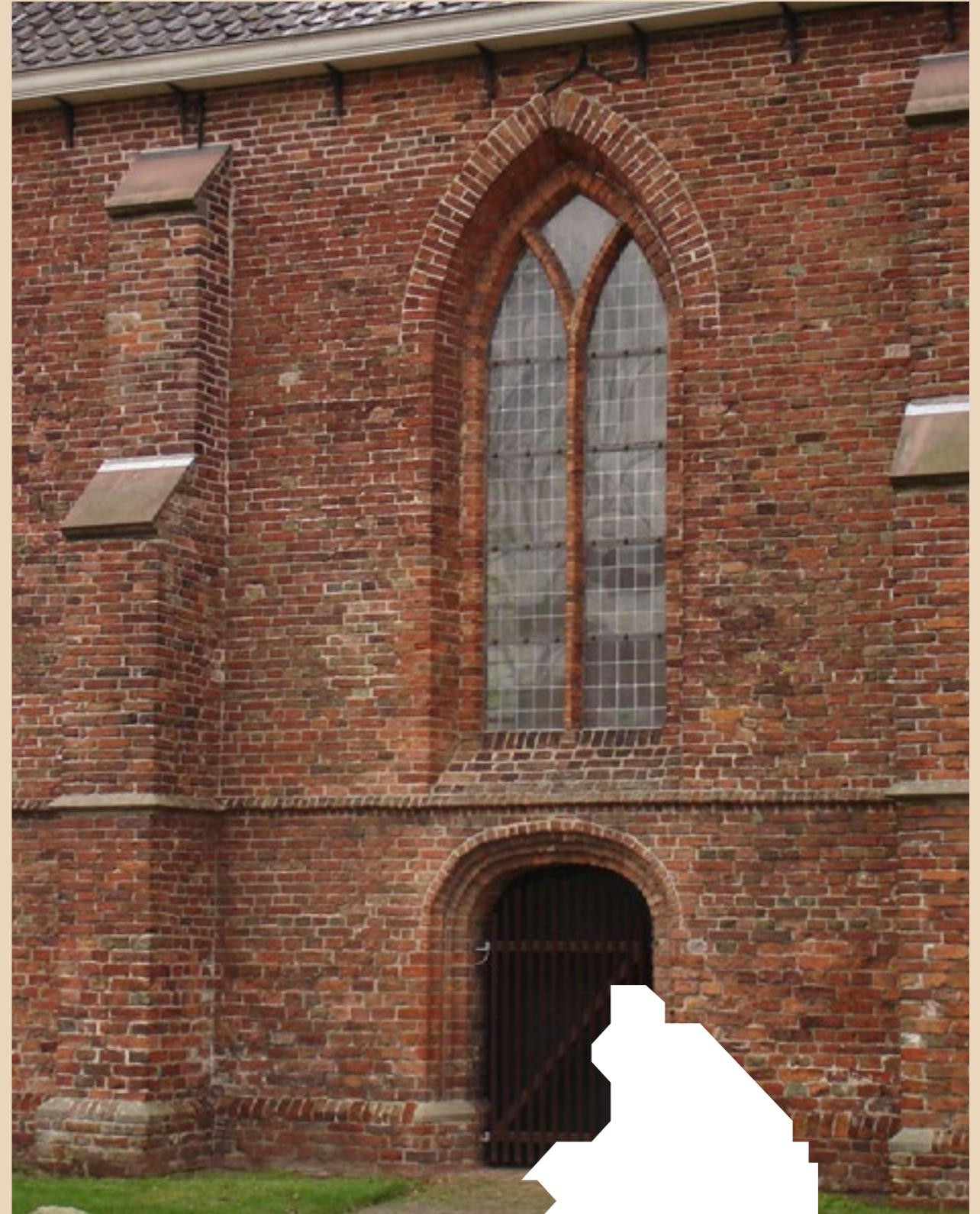
Het dorp Westerbork ligt iets van de route af maar is een omweg meer dan waard. Het is al in de Middeleeuwen ontstaan als boerennederzetting op de hogere zandgronden. Rondom het dorp lagen grote akkercomplexen – zogenaamde essen – en daaromheen ontstond een ring van kleinere dochternederzettingen als Balinge, Bruntinge en Eursinge.

Pronkstuk van Westerbork is de monumentale dorpskerk. Het onderste deel van de toren dateert uit de 14^e eeuw. Later, in de 15^e eeuw, werd tegen de oude toren de huidige gotische kerk gebouwd. De hoofdingang van de kerk bevond zich vroeger niet onder de toren maar in de zijmuur van de kerk. Dit is nog duidelijk te zien bij twee schilderijen van de bekende Drentse schilder Reinhart Dozy die zich in de kerk bevinden. Het is bijzonder dat niet-religieuze afbeeldingen zo'n prominente plaats krijgen in een kerkgebouw.

Langs de Hoofdstraat is de agrarische oorspong van Westerbork nog goed te herkennen, bijvoorbeeld aan museumboerderij de Ar. Het dorp is nu een levendige plaats met veel terrassen en winkels. Omdat het midden tussen verschillende natuurgebieden ligt, is het een ideale uitvalsbasis voor tochten in de omgeving.

Fietsknooppunt

vanaf ①⑤-①①-①⑨-①⑩

Hoogersmilde

Website

www.beilen.nl

Beilen

De inwoners van Beilen spreken met liefde over hun drie bijzondere monumenten: de molen te Makkum, de Stefanuskerk in het centrum van Beilen en de 'dikke boom' aan de Esweg. Dit is een van de mooiste en dikste zomereiken van Drenthe met een prachtig uitgegroeide kruin.

Drenthe was oorspronkelijk in zes parochies verdeeld waarvan Beilen er een was. De Stefanuskerk behoort daarmee tot de oudste kerken van de provincie maar van het eerste gebouw zijn geen sporen meer over. Het huidige gebouw dateert uit de 15^e eeuw en is met zijn bijzondere toren een mooi voorbeeld van een middeleeuwse dorpskerk.

Het had weinig gescheeld of Beilen was een van zijn topmonumenten kwijt geraakt. De molen van Makkum, een buurtschap net buiten Beilen, leek verschillende keren onherstelbaar beschadigd door storm. Gelukkig slaagden de molenaars er steeds in het gebouw op te knappen. De molen is open voor publiek en geeft een prachtig uitzicht over het weidse landschap.

Beilen is ook bekend als melkhoofdstad van Drenthe. Aan de rand van het dorp staat de DOMO, opgericht als samenwerkingsverband van alle Drentse zuivelfabrieken. Bijna ieder dorp had een melkfabriek maar ze zijn allang verdwenen. De DOMO houdt hun erfenis nog levend.

Fietsknooppunt

vanaf ①-④⑧

Assen

Stad- en veenroute

De route start in het oude centrum van Assen en loopt door het Asserbos naar het TT-circuit. Het landschap verandert snel wanneer de route door het voormalige veengebied van de Smildervenen voert tot aan de kern van Smilde. Voorbij de Drentse Hoofdvaart komt u door het Fochteloërveen, het laatste restant van het onmetelijke hoogveengebied, en bereikt het gevangenisdorp Veenhuizen. Op de terugweg steekt u de Drentse Hoofdvaart bij Bovensmilde over en komt via het Witterveld en het dorp Witten Assen binnen.

Route (43 km)

Startpunt station Assen (betaald parkeren)

Startpunt winkelcentrum Smilde, parkeerplaats,

28-92

Fietsknooppunten

10-01-32-41-29-28-92-98-66-64-63-61-14-

30-06-01-10

Assen

Drents Museum

Brink 1
9401 HS Assen

Telefoon

0592 377 773

E-mail

info@drentsmuseum.nl

Website

www.drentsmuseum.nl

Brink en Drents Museum

De oorspong van Assen ligt aan de Brink. Hier werd in 1259 het vrouwenklooster Mariënkamp gebouwd, op een hoger gelegen plek tussen de bestaande dorpen Rolde en Witten. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog werden alle kloosterbezittingen in beslag genomen en de Landschap Drenthe, voorloper van de huidige provincie, kreeg het gebouw rond 1600 met alle grond erbij in eigendom. Het bestuur besloot in het leegstaande klooster te vergaderen. Rondom het terrein ontstond een dorp met winkels, bedrijfjes en huizen voor ambtenaren dat uitgroeide tot de provinciehoofdstad Assen.

De economische ontwikkeling van Assen kreeg een enorme impuls toen de Drentse Hoofdvaart in 1780 werd doorgetrokken tot in de stad. Dit was het sein voor de rijke en adellijke families van Drenthe om zich in Assen te vestigen, met herenhuizen langs het kanaal. Als klap op de vuurpijl schonk koning Lodewijk Napoleon de plaats in 1809 stadsrechten.

Van het klooster rest enkel nog de abdijkerk. Het vormt nu samen met het voormalige provinciehuis en een moderne, deels ondergrondse uitbouw onderdeel van het Drents Museum. Het museum heeft naam gemaakt met spraakmakende tentoonstellingen waarin het topstukken van over de hele wereld toont. De vaste expositie laat op een aanstekelijke manier de geschiedenis van Drenthe zien.

Fietsknooppunt

⑩-①

Assen

Website

www.vriendenasserbos.nl

Groen Assen

Vanuit de oude binnenstad van Assen loopt u zo het groen in. Deze verbinding dateert al uit de beginperiode want de kloosterzusters lieten naast hun terrein een bos aanplanten. Tweede helft 18e eeuw besloot het bestuur het inmiddels wat kale bos te vergroten en opnieuw in te richten met twee stervormige lanenpatronen. Zo ontstond het Asserbos als landschapspark. De stervormige structuur is nog steeds goed zichtbaar. Aan de noord- en zuidzijde van het bos kwamen twee begraafplaatsen, aan de oostzijde een prachtige vijverpartij.

Ter verfraaiing van de stad werd in de 19^e eeuw de Hertenkamp aangelegd aan de rand van het Asserbos. Vele generaties herten hebben het voorrecht gehad in het hertenverblijf te overnachten, een prachtig versierd houten gebouw uit 1875. De Hertenkamp ligt middenin een buurt met fraaie huizen waaraan Assen de – overigens wat spottend bedoelde – bijnaam ‘Stad der paleizen’ heeft te danken.

Er zijn maar weinig plaatsen waar de historische bebouwing zo naadloos overgaat in het al even historische groen. Op dezelfde natuurlijke wijze sluit het Asserbos aan op het omringende landschap, een prachtige route vanuit het centrum naar buiten toe.

Fietsknooppunt

①–③②

Assen

TT Circuit

De Haar 9
9405 TE Assen

Telefoon

0900 3882488

Website

www.ttcircuit.com
www.tourdett.nl

TT Circuit

De motorsport vormt een wezenlijk onderdeel van de Drentse – en vooral Asser – identiteit. Vanaf 1925 stond de wet motorraces op de weg toe. De Motorclub Assen maakte direct van de gelegenheid gebruik om een wedstrijd tussen Rolde, Borger en Schoonloo te organiseren. Het tracé van deze eerste race is met bordjes aangegeven zodat iedere motorrijder of fietser de historische route kan afleggen.

Een jaar later verplaatste het motorspektakel zich naar de zuidkant van Assen waar het sindsdien is gebleven. Tot 1954 vond de TT – Tourist Trophy – plaats op de openbare weg, een stratencircuit van bijna 17 km tussen De Haar (Assen) en Hooghalen. In die jaren trok de race zo'n 80.000 betalende bezoekers. De zich snel ontwikkelende motorsport en steeds strengere veiligheidsnormen maakten de aanleg van een nieuw, besloten circuit nodig. De baan werd regelmatig aangepast – zo is de lengte afgenomen van 7,7 tot 4,5 km – maar door alle jaren heen is de start en finish op exact dezelfde plaats blijven liggen waar in 1926 het startschot klonk.

Het TT Circuit is inmiddels het domein van velerlei soorten voertuigen, van trekker tot trucks. In 2009 was het zelfs startplaats voor de wielrenners van de Vuelta, de Ronde van Spanje.

Fietsknooppunt

③

Assen

Website
www.desmilde.nl

Veenbrug

Toen de kanaalgravers de Drentse Hoofdvaart aanlegden dwars door de ontoegankelijke Smilder Venen, konden ze niet vermoeden dat hier lang geleden al mensen woonden. Ten oosten van Smilde zijn namelijk twee veenbruggen ontdekt van ruim tweeduizend jaar oud.

In de prehistorie lagen in dit gebied een aantal hogere zandruggen waar bewoning mogelijk was en waarover de mensen zich verplaatsten. In de laagtes tussen de zandkoppen begon ruim 4000 jaar geleden veenvorming op te treden. Latere bewoners legden houten paden van boomstammetjes aan over het veenpakket. Van deze weg zijn twee veenbruggen aangetroffen die dateren uit 220 v.Chr. Ze waren 280 en 170 meter lang en bijna drie meter breed. Waarschijnlijk was het een verbinding tussen de prehistorische akkers die zijn teruggevonden rond de Leembrug in Hijkersmilde en een leefgebied meer noordelijk

De veenbruggen zijn kort na de aanleg door veen overgroeid en lang bewaard gebleven. Bij de turfwinning kwamen de houten palen weer te voorschijn. Een klein gedeelte is nu over de oude restanten heen gereconstrueerd. Zo kan een bezoeker zelf de sensatie beleven over een weg te lopen van tweeduizend jaar oud.

Fietsknooppunt

②⑨-②⑧

Assen

Website
www.desmilde.nl

Smilde

Bij de aanleg van de Drentse Hoofdvaart ontstond een bewoningslint dat langzaam met de veenontginning meebewoog. Het bereikte uiteindelijk een lengte van bijna twintig kilometer, van Hoogersmilde tot de rand van Assen.

Kern van de nieuwe nederzetting werd het gebied rond de koepelkerk van Smilde. Direct na voltooiing van het kanaal werd in 1780 gestart met de bouw van het achthoekig gebouw, bekroond met een torentje. Een gedurfd project want vanaf de Middeleeuwen tot midden 19^e eeuw is geen kerk van vergelijkbare grootte gebouwd in Drenthe.

In dezelfde tijd kocht de vervener Rebenscheidt het perceel recht tegenover de kerk om turf te winnen. Aan het water liet hij een voornaam herenhuis bouwen. Het moet een enorm contrast geweest zijn: twee monumentale gebouwen in een kaal, troosteloos landschap dat volop werd afgegraven en waar enkel eenvoudige woningen stonden van hout en plaggen.

In een rechte lijn achter kerk en huis ligt het grafmonument van de familie Rebenscheidt verscholen in een bosje. Mevrouw Rebenscheidt heeft de teksten die de graftombe en toegangspoort sieren zelf geschreven. Het graf is te bereiken via een pad dat over het erf van het herenhuis loopt.

Fietsknooppunt

②⑧-⑨②

Assen

Website

www.natuurmonumenten.nl/natuurgebied/fochteloërveen

Fochteloërveen

Ooit was het gebied ten noorden van Diever tot aan Assen een onmetelijk groot veengebied. Het was ontstaan in de duizenden jaren die volgden op het einde van de laatste IJstijd, toen het klimaat natter en warmer werd.

De behoefte aan turf was zo groot dat dit hele gebied vanaf de 17^e eeuw werd afgegraven. Alleen het Fochteloërveen op de grens van Drenthe en Friesland is bewaard gebleven, nog geen 2% van het oorspronkelijke oppervlak. Het was als laatste aan de beurt maar de vraag naar turf was inmiddels gedaald vanwege de opkomst van het goedkopere steenkool.

Het Fochteloërveen is een van de weinige overgebleven hoogveengebieden in ons land. Om verdroging tegen te gaan heeft eigenaar Natuurmonumenten dammen met stuwen aangelegd zodat de waterhuishouding goed geregeld kan worden. Het hoogveen wordt nu alleen nog gevoed door schoon en voedselarm regenwater dat nodig is om de zeldzame planten en dieren te behouden.

Komend vanaf Smilde kunt u in het bos afslaan naar de uitkijktoren. Na een flinke klim heeft u een adembenemend weids uitzicht. Misschien ziet u zelfs kraanvogels want dit is de enige plek in ons land waar zij in het wild broeden. Voor de zekerheid wel een kijker meenemen.

Fietsknooppunt

⑥⑥-⑥③

Assen

Nationaal Gevangenis museum

Oude Gracht 1
9341 AA Veenhuizen

Telefoon

0592 - 388264

E-mail

info@gevangenis museum.nl

Internet

www.gevangenis museum.nl

Veenhuizen

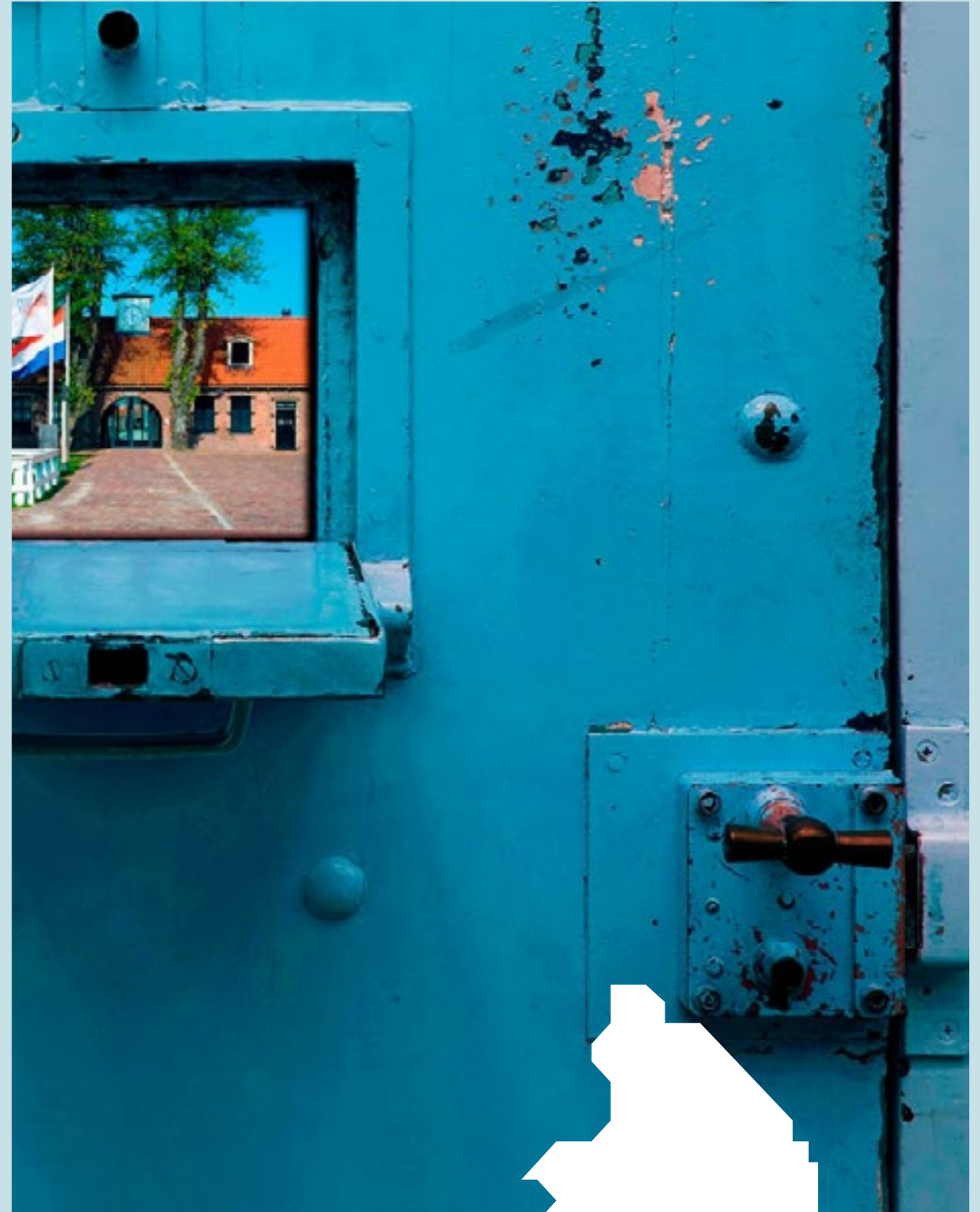
Tucht en arbeid, daar ging het om in Veenhuizen. Het was in 1823 gesticht door de Maatschappij van Weldadigheid om bedelaars, wezen en andere randfiguren een heropvoeding te geven. Niet vrijwillig want Veenhuizen was een dwangkolonie waar mensen uit vooral het westen van het land naartoe werden gebracht om hun leven te beteren.

Vanaf 1875 werd het Rijk verantwoordelijk. Veenhuizen werd een rijks werkinrichting waar veroordeelde misdadigers werden ondergebracht, meestal voor kleine vergrijpen want heropvoeding door arbeid en tucht bleef voorop staan. Justitie liet een compleet nieuw dorp bouwen dat grotendeels in zijn oorspronkelijke staat bewaard is gebleven. Naast gevangenen kwamen er ook werkgebouwen en woningen voor het personeel. Het is in zijn geheel een beschermd dorpsgezicht.

Het dorp telt nog steeds een aantal gevangenen maar er wonen inmiddels ook gewone burgers. Steeds meer bedrijven, van horeca tot winkels, spelen in op de groeiende belangstelling van bezoekers voor het bijzondere verhaal van deze plek. Grootste trekpleister is het Gevangenis museum dat in het enige overgebleven gesticht uit de 19e eeuw is gehuisvest. Het geeft een beklemmend beeld van de leef- en werkomstandigheden van de 'paupers' die hier terecht kwamen.

Fietsknooppunt

vanaf ⑥3-⑦8

Leven aan het water

Eeuwenlang was de Drentse Hoofdvaart de levensader voor dit deel van Drenthe. Alle vervoer ging over water, van landbouwproducten tot varkens, van stenen tot personen. Generaties lang hebben mensen aan het water gewoond en gewerkt.

Op vier plaatsen langs de Drentse Hoofdvaart komen ooggetuigen aan het woord. Een turfschipper, brugwachter, herbergierster en handelaar vertellen over hun leven aan en op het water. Deze verhalen zijn door iedere bezoeker met een zogenaamde verhalenzuil af te luisteren. De ingesproken tekst is in het Nederlands, Duits én Drents. Om u een indruk te geven, bevat dit eBook van iedere spreker een kort geluidsfragment, natuurlijk in het Drents.

De zuilen staan op plekken langs de vaart waar boten aanleggen en fietsers langskomen. Bij iedere verhalenpaal hoort een paneel dat het verhaal van deze personen plaatst in de ontwikkeling van het gebied. Een toeristische kaart en foto's verwijzen naar bezienswaardigheden in de omgeving.

De verhalen en panelen zijn samen met bewoners en verenigingen uit het gebied gemaakt. Zij kennen immers als geen ander de betekenis van het kanaal. Een tocht langs de vier locaties brengt de Drentse Hoofdvaart letterlijk tot leven.

Colofon

Deze uitgave is tot stand gekomen dankzij:

Recreatieschap Drenthe

Realisatie

© 2015

Het verhaal van de plek
Recreatieschap Drenthe

Vormgeving

Pitch Assen

eBook

Van Beetz vormgeving

Fotografie

Olav Reijers, Hans Dekker,
Wendy Donker, Fouad Tan

Toeristische informatie

Meer informatie over de Drentse Hoofdvaart en omgeving vindt u op onderstaande websites.

Drenthe

www.drenthe.nl
www.indrenthe.nl

Meppel

www.touristinfomeppel.nl
www.meppelstadmetstijl.nl

Het Nationale Park van Drenthe

www.hetnationaleparkvandrenthe.nl

Drentse Hooglanden

www.drentsehooglanden.nl

Assen

www.vvvassen.nl

Drentse Hoofdvaart

www.drentsehoofdvaart.nl

Natuurgebieden

www.drentslandschap.nl
www.staatsbosbeheer.nl
www.natuurmonumenten.nl

